

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: _____

ΤΑΞΗ: Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: _____

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ Β 1, 5-8

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποίας ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

Β. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Β 1. α) Να χαρακτηρίσετε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις ως «Σωστή» ή «Λανθασμένη»:

- i. Οι ηθικές αρετές είναι αποτέλεσμα εθισμού.
- ii. Η πρόθεση των νομοθετών είναι να κάνουν τους πολίτες ενάρετους.
- iii. Η διάκριση των πολιτευμάτων σε «ἀγαθά» και «φαῦλα» γίνεται με κριτήριο τη μεγαλύτερη ή μικρότερη βοήθεια που προσφέρουν στον πολίτη οι νομοθέτες.

- iv. Η ποιότητα των ενεργειών του ανθρώπου για το αν θα γίνει ή όχι ενάρετος δεν έχει καθοριστική σημασία.
- v. Η αρετή είναι αποτέλεσμα επανάληψης όμοιων ενεργειών και συνέπεια του «πολλάκις πράττειν».
- vi. Η ηθική αρετή δεν έχει μόνο πολιτική διάσταση αλλά και κοινωνική.
- vii. Οι διαφορές στα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας (έξεις) δεν είναι ανάλογες με τις διαφορές των αντίστοιχων πράξεων.

Μονάδες 7

B 1. β) Να βάλετε σε λογική σειρά τις παρακάτω φράσεις σύμφωνα με τις απόψεις του Αριστοτέλη:

- α) καλές ή κακές συνήθειες
- β) απόκτηση ηθικών αρετών
- γ) καλοί ή κακοί τρόποι δράσης και συμπεριφοράς

Μονάδες 3

B 2. «Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφονται, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἔξεις γίνονται»: Ποια είναι η νέα αριστοτελική έννοια που εισάγεται στο συγκεκριμένο χωρίο; Αφού την ορίσετε, να αναλύσετε τα παραδείγματα συναισθηματικών εκδηλώσεων που αναφέρει ο Αριστοτέλης σ' αυτό, για να τονίσει τη σχέση ανάμεσα στην ποιότητα των ενεργειών και την απόκτηση των αντίστοιχων ἔξεων (να εντοπίσετε μία γλωσσική επιλογή με την οποία εκφράζονται αυτά τα παραδείγματα).

Μονάδες 10

B 3. Να συγκρίνετε την άποψη που εκφράζει ο Πρωταγόρας στον ομώνυμο πλατωνικό διάλογο για τη διδασκαλία της αρετής από την πόλη (με βάση το απόσπασμα που παρατίθεται παρακάτω) με την άποψη που διατυπώνει ο Αριστοτέλης για το ρόλο των νομοθετών στην **πρώτη** παράγραφο του κειμένου.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ 326E

Και όταν πια φύγουν αυτοί, δηλαδή οι νέοι άνδρες, από τους δασκάλους, η πόλη, με τη σειρά της, τους αναγκάζει να μάθουν τους νόμους και να ζουν σύμφωνα με αυτούς, ώστε να μην ενεργούν από μόνοι τους και όπως νομίζουν οι ίδιοι Έτσι, και η πόλη, υπογραμμίζοντας τους νόμους, αυτά τα επινοήματα των καλών, παλαιών νομοθετών, αναγκάζει και όσους ασκούν ένα αξίωμα και όσους άρχονται να συμμορφώνονται με αυτούς. Εκείνος δε ο οποίος τους παραβαίνει, υφίσταται κυρώσεις και οι κυρώσεις αυτές ονομάζονται, και σε σας εδώ – στην Αθήνα – και σε πολλά άλλα μέρη, «ευθύνες», λες και η δικαιοσύνη ξαναβάζει τον παραβάτη στην ευθεία. Ενώ λοιπόν είναι τόσο μεγάλη η προσπάθεια που καταβάλλεται για την αρετή και στο ιδιωτικό και στο δημόσιο επίπεδο, εσύ Σωκράτη εκπλήττεσαι και απορείς αν η αρετή είναι διδακτή;

Μονάδες 10

B 4. Να σημειωθεί σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις το γράμμα **Σ** , αν είναι σωστή, ή το γράμμα **Λ** , αν είναι λανθασμένη:

- i. Ο Δημόκριτος είχε πει ότι «*ἦθος ἀνθρώπου δαίμων*» (= δαίμων για τον άνθρωπο δεν είναι παρά ο χαρακτήρας του).
- ii. Για τον Αριστοτέλη «*ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν*».
- iii. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη το καθαρά λόγον ἔχον μέρος της ψυχής έχει σχέση με τις διανοητικές και ηθικές αρετές του ανθρώπου.
- iv. Η λέξη *εὐδαιμονία* σήμαινε αρχικά την εὖνοια του δαίμονος, του θείου, βρισκόταν επομένως ο όρος αυτός πολύ κοντά στον όρο *εὐτυχία*.
- v. Το έργο του Αριστοτέλη «*Ἠθικά Νικομάχεια*» οφείλει το όνομά του στον Νικόμαχο, τον θείο του Αριστοτέλη.

Μονάδες 10

B 5 α. *διένεξη, ποιότητα, ελλιπής, θεσμός*: να βρεθούν οι λέξεις του κειμένου που έχουν ετυμολογική συγγένεια με τις παραπάνω.

Μονάδες 4

B 5 β. *τέχνη*: να γραφούν τέσσερα παράγωγα (απλά ή σύνθετα) επίθετα της νέας ελληνικής.

Μονάδες 4

B 5 γ. «φθείρεται»: Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω φράσεων με λέξεις ομόρριζες (απλές ή σύνθετες) του ρήματος «φθείρω»:

- i. Η ψυχή, σε αντίθεση με το σώμα, παραμένει _____.
- ii. Πολλοί άνθρωποι κατηγορούν την καταναλωτική κοινωνία μας, γιατί οδήγησε σε φαινόμενα σήψης και _____.

Μονάδες 2

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤΑ ΕΡΓΟΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΛΟΓΟΣ 1 – 3

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Εργοκλής ήταν στρατηγός μαζί με τον Θρασύβουλο, όταν ο τελευταίος έφτασε στον Ελλήσποντο με στόχο τον περιορισμό της σπαρτιατικής κυριαρχίας στη θάλασσα (390 π.Χ). Η τυραννική συμπεριφορά των Αθηναίων, όμως, προκάλεσε την αντίδραση των κατοίκων της Μ. Ασίας. Καθώς ο Θρασύβουλος είχε σκοτωθεί κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων, διατάχθηκε η λογοδοσία του Εργοκλή, ο οποίος κατηγορήθηκε ανάμεσα στα άλλα για κατάχρηση του δημόσιου χρήματος και προδοσία.

Τὰ μὲν κατηγορημένα οὕτως ἐστὶ πολλὰ καὶ δεινὰ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὥστε οὐκ ἂν μοι δοκεῖ δύνασθαι Ἐργοκλῆς ὑπὲρ ἐνὸς ἐκάστου τῶν πεπραγμένων αὐτῷ πολλακίς ἀποθανῶν δοῦναι δίκην ἀξίαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει. Καὶ γὰρ πόλεις προδεδωκῶς φαίνεται, καὶ προξένους καὶ πολίτας ὑμετέρους ἡδικηκῶς, καὶ ἐκ πένητος ἐκ τῶν ὑμετέρων πλούσιος γεγεννημένος. καίτοι πῶς αὐτοῖς χρῆ συγγνώμην ἔχειν, ὅταν ὁρᾶτε τὰς μὲν ναῦς, ὧν ἦρχον οὗτοι, δι' ἀπορίαν χρημάτων καταλυομένας καὶ ἐκ πολλῶν ὀλίγας γιγνομένας, τούτους δὲ πένητας καὶ ἀπόρους ἐκπλεύσαντας οὕτως ταχέως πλείστην τῶν πολιτῶν οὐσίαν κεκτημένους;

Ἐμέτερον τοίνυν ἔργον ἐστίν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ὀργίζεσθαι· καὶ γὰρ δὴ δεινὸν ἂν εἶη, εἰ νῦν μὲν οὕτως αὐτοὶ πιεζόμενοι ταῖς εἰσφοραῖς συγγνώμην τοῖς κλέπτουσι καὶ τοῖς δωροδοκοῦσιν ἔχοιτε, ἐν δὲ τῷ τέως χρόνῳ, καὶ τῶν οἴκων τῶν ὑμετέρων μεγάλων ὄντων καὶ τῶν δημοσίων προσόδων μεγάλων οὐσῶν, θανάτῳ ἐκολάζετε τοὺς τῶν ὑμετέρων ἐπιθυμοῦντας.

ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

- *ἡ εἰσφορά* = η φορολογία
- *αἱ πρόσοδοι* = τα έσοδα
- *δωροδοκέω-ᾶ* = δωροδοκούμε, δέχομαι δώρα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Γ 1. Από το κείμενο που σας δίνεται να αποδοθεί στα νέα ελληνικά το απόσπασμα:

«Καὶ γὰρ πόλεις προδεδωκῶς φαίνεται τοὺς τῶν ὑμετέρων ἐπιθυμοῦντας».

Μονάδες 20

Γ 2. *«Καὶ γὰρ πόλεις τῶν πολιτῶν οὐσίαν κεκτημένους»:* Για ποιες συγκεκριμένες κατηγορίες κατηγορούνται ο Έργοκλῆς και οι συνεργάτες του στο παραπάνω χωρίο;

Μονάδες 10

Γ 3. α) *«ὥστε οὐκ ἄν μοι δοκεῖ δύνασθαι Ἐργοκλῆς ὑπὲρ ἑνὸς ἐκάστου τῶν πεπραγμένων αὐτῷ πολλάκις ἀποθανὼν δοῦναι δίκην ἀξίαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει. Καὶ γὰρ πόλεις προδεδωκῶς φαίνεται, καὶ προξένους καὶ πολίτας ὑμετέρους ἡδίκηκώς»:* να μεταφέρετε τα τριτόκλιτα ουσιαστικά του παραπάνω αποσπάσματος στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

Μονάδες 2

Γ 3. β) *«ὅταν ὁρᾶτε τὰς μὲν ναῦς, ᾧν ἦρχον οὗτοι»:* να μεταφέρετε την παραπάνω πρόταση στον άλλο αριθμό.

Μονάδες 5

Γ 3. γ) *«Καὶ γὰρ πόλεις προδεδωκῶς φαίνεται, καὶ προξένους καὶ πολίτας ὑμετέρους ἡδίκηκώς, καὶ ἐκ πένητος ἐκ τῶν ὑμετέρων πλούσιος γεγεννημένος»:* να εντοπίσετε τις μετοχές του παραπάνω χωρίου. Στη συνέχεια, να γράψετε το β' ενικό της προστακτικής αορίστου (α' ή β') των ρημάτων απ' τα οποία προέρχονται στην ίδια φωνή.

Μονάδες 3

Γ 4. α) «Τὰ μὲν κατηγορημένα οὕτως ἐστὶ πολλὰ καὶ δεινά, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὥστε οὐκ ἂν μοι δοκεῖ δύνασθαι Ἐργοκλῆς ὑπὲρ ἑνὸς ἐκάστου τῶν πεπραγμένων αὐτῷ πολλάκις ἀποθανῶν δοῦναι δίκην ἀξίαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει»: να αναγνωρίσετε συντακτικῶς τα ἀπαρέμφοτα του παραπάνω αποσπάσματος (να δηλωθεῖ αν υπάρχει ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία).

Μονάδες 2

Γ 4. β) «ὅταν ὀρᾶτε τὰς μὲν ναῦς, ὧν ἦρχον οὗτοι, δι' ἀπορίαν χρημάτων καταλυομένας»: να αναγνωρίσετε συντακτικῶς τους υπογραμμισμένους τύπους του παραπάνω χωρίου.

Μονάδες 2

Γ 3. γ) «καὶ γὰρ δὴ δεινὸν ἂν εἴη, εἰ νῦν μὲν τοῖς δωροδοκοῦσιν ἔχοιτε»: να χαρακτηριστεῖ ο υποθετικὸς λόγος του δοθέντος χωρίου και στη συνέχεια να μετασχηματιστεῖ, ὥστε να δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν – μέλλον.

Μονάδες 4

Γ 3. δ) «ὀρᾶτε τὰς μὲν ναῦς καταλυομένας»: να αναλυθεῖ η μετοχή του συγκεκριμένου χωρίου σε ισοδύναμη δευτερεύουσα πρόταση.

Μονάδες 2

Με επιτυχία